

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Мохамед Бен Али ал-Ноайми

„Европейският съюз и раждането на държавите от „Арабската пролет“:

възможности и предизвикателства за асиметрична зависимост“

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

от доц. д-р Теодора Иванова Калейнска,

ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, Философски факултет,

катедра „Политология, социология и културология“

1. Значимост и актуалност на изследвания проблем

Дисертантът Мохамед Бен Али ал-Ноайми е представил завършено научно изследване, свързано с изследване на политиките на Европейския съюз към страните от региона на Северна Африка и Близкия Изток и ефектите на т.нар. „Арабска пролет“. Представената работа е същностна, защото представя не само преглед на европейските политики и влиянието на Съюза към процесите на демократизация в региона, но и защото търси отговор и анализира ефектите на възможността за разширяване на влиянието на ЕС и търсенето на адекватни решения към очертаващите се кризисни предизвикателства и анализирането на ефекта на политиките в дългосрочен план. Работата безспорно би била интересно четиво за изследователи, практики и политици, особено в контекста на търсене на решения в продължаващата устойчива мигрантска криза, която очевидно ще определя цялото второ десетилетие на XXI век.

В този смисъл, работата се отличава с актуалност и с ясно очертан практически принос, разширявайки и обогатявайки теорията на демократизацията в спецификата на ново измерение – арабския свят. Отлично впечатление прави не само много доброто познаване на историческата практика, политическата реалност в развитие в отделните страни, но и търсенето и преглед на процесите на демократизация, факторите за това и наличните практики в развитие. Съществуват разнообразни и противоречиви мнения относно ролята на международните организации, и в частност на ЕС като външен фактор за демократизация, и в този смисъл работата на докторанта има място в ограничения лист на изследвания. Процесите в региона Северна Африка и Близкия Изток, както и на движенията от „Арабската пролет“ винаги са поставяли Европейския съюз пред предизвикателства и опити за прилагане на подходи, които в някаква степен могат да бъдат определени и като спонтанни. Всеки критичен прочит на действията на ЕС по

отношение на арабската пролет и последвалите външнополитически ефекти за Европа, в това число неблагоприятното икономическо развитие, социалния антагонизъм, конфликти, нестабилност и военни действия, безспорно заслужава внимание. Приемането на по-последователен и прагматичен подход от страна на ЕС за стабилност по неговите граници е очевидно, но при зачитането на социално-политическите, културните, религиозните специфики на отделните страни.

Поради това считам, че изборът на тема от докторанта е много навременен, точен, актуален и интересен, определено запълващ празнота в политологичните изследвания.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представената работа е на английски език, в структурно отношение е балансирана и премерена – разположена е в 149 страници, от които 140 основен текст в три основни глави, увод и заключение, списък с използвана литература от 79 източника и интернет източници и официални документи. Работата балансирано ползва официални източници и документи, показано е познаване на категориалния апарат, демонстрирано е добро познаване на автори и изследователи. Използваният методологически инструментариум е богат и достатъчен за успешно постигане на поставената цел и изследователски задачи.

В увода докторантът аргументира изследователския си интерес и представя интересен исторически преглед на динамиката, свързваща двата бряга на Средиземноморието и ясно представя своята основна теза и работната хипотеза на изследването, както и защитава използваната методология и подходи за изследване. Основната му хипотеза е, че „различните цивилизации създават свои собствени политически традиции, институции, предлагат решения на основните обществени проблеми и същностни интереси“ /стр.39-40/. Добрата аргументация и боравенето с категориалния апарат, свързан с процеса на демократизация, позволяват на докторанта да структурира балансирано цялата си работа. В трите глави, последователно и логически свързано докторантът успешно защитава своята основна изследователска хипотеза, че за постигане на устойчива и стабилна демокрация в региона на Северна Африка и Близкия Изток е наложително проектирането и прилагането на нов комплексен подход за ползване на европейския опит и практика за подкрепа на демократизацията в страните, който да отчита специфика на традиции, обичаи, култура и религия. Подборно е представено развитието на Барселонския процес - на т.нар. Средиземноморски съюз, икономическото сътрудничество между Европейския съюз и страните от Северна Африка. Разгледана е европейската политика за съседство и външната политика на ЕС по отношение на

страните от Близкия изток и Северна Африка. Подробно е разгледана ролята и действията на Европейския парламент за насърчаване на демократичните процеси в тези държави. Отделено е място на представяне и оценка на ролята на различни инструменти за насърчаване на процеса на демократизация в региона.

Основната изследователска цел на Мохамед Бен Али ал-Ноайми е на основата на анализ на политиките на ЕС към арабските страни във всички области на обществения, политическия и икономическия им живот, да се разкрият възможните алтернативи за изход от конфликтите в региона и да се представят новите политически реалности във времеви период до юни 2016г, които могат да влияят върху мира и сигурността в региона. Същностен елемент в тази задача е да се направи преглед и анализ на цялостния процес на демократизация и на неговите сфери на въздействие като теоретичен инструмент за проучване и анализиране на процеса на международно въздействие за демократизация, за въздействието на различните политики на ЕС към региона. Посочените стъпки очертават добра вътрешна логика, позволяват възможност за завършеност и пълнота на изследването. Хипотезата е, че за да бъде постигната устойчива и стабилна демокрация в региона на Северна Африка и Близкия Изток, е необходимо да се изгради и приложи цялостен и комплексен подход при прилагането на европейския опит и практика за подкрепа на демократизацията в страните, като се има предвид тяхната специфика на вековни арабски традиции и обичаи, както и етническата и религиозна диверсификация; че „различните цивилизации създават свои собствени политически традиции, институции, предлагат решения на основните обществени проблеми и същностни интереси“.

Смятам, че целта е добре защитена и аргументирана, добре е формулирана предметната насоченост на изследователския процес, пътищата за неговото осъществяване, като с така формулираната теза е зададено добро изходно начало на изследването, видимо и от цялостния представен дисертационен труд. Ясно формулираната хипотеза се потвърждава и от резултатите от изследването и от формулираните препоръки и предложения модел.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Смятам, че докторант Мохамед Бен Али ал-Ноайми е изпълнил поставените си цели и задачи и съм склонна да приема изведените приноси моменти в изследването. В дисертационния си труд, докторантът е събрал и анализирал значителна по обем информация, наличен е богат исторически материал и данни които подпомагат доказването на първоначално изградената основна изследователска хипотеза. Боравенето

и анализирането на богатата информация, демонстрирането на детайлното познаване на историческите процеси и илюстрирането с факти, позволяват да отличим практико-приложно измерение и принос на предложената дисертационна работа. Дисертацията съдържа оригинални приносни моменти и има научно-приложни резултати. Приносни са и анализите за потенциалното влияние на процесите, протичащи в рамките на „арабската пролет“ върху други региони, последиците и ефектите на „арабската пролет“ и последвалите събития в Европа. Като приносен бих очертала и анализирането на основните аспекти на политиките на ЕС по отношение на държавите от Северна Африка и Близкия Изток, като са открити основните икономически, политически и институционални „стълбове“ в посочените политики както и разглеждането на основните инструменти за осъществяването на тези политики. Направен е добър опит за сравнителен анализ на процесите на влияние на политиките на ЕС върху държавите от региона на Северна Африка и Близкия Изток и чрез извеждането на общото и различното в тях от гледна точка на държавно устройство; институционални аспекти на промените („радикалния Тунис“ срещу „контролираната демократизация“ на Египет); конституционното гарантиране на гражданските права; основните политически субекти и тяхното виждане за демократизацията; особеностите на гражданското общество и др.

Забележителният обем автори и цитирания, предложените примери са подчинени на общото изследване, използвани са коректно и акуратно в текста. Това е и свидетелство, че авторът притежава задълбочени познания по темата, познава теорията и академичната литература в изследваната област и демонстрира способност за самостоятелно научно изследване. Използвани са подходящи изследователски методи, дисертацията е написана на добър език и научен стил. Библиографията е достатъчна, източниците са използвани добросъвестно в дисертацията. Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертацията.

4. Критични бележки и въпроси

В своето изследване посочвате, че „западни политици и изследователи... пренебрегват важни характеристики на арабските общества и на техните мюсюлмански политически традиции...“ /стр. 87-88/. Изследването би спечелило, ако в него се обърне внимание на един важен аспект от политиките на ЕС към арабските държави – принципно различните по характер политически култури на Европа и на държавите от Северна Африка и Близкия Изток и степента в която това различие е отчетено от ЕС при реализираните политики. Въпросът ми е – смятате ли да има значими конфликтни точки между европейската политическа култура и арабската(ите) политическа(и) култура(и)? И

ако, да, то кои са те в контекста на разгледаната от вас в трета глава блискоизточна нестабилност и европейската криза?

5. Заключение

Предложеният дисертационен труд от Мохамед Бен Али ал-Ноайми отговаря на изискванията на чл.6, ал.3 от Закона за развитие на академичния състав в Република България и на чл.27 от Правилника за прилагането му. В качеството ми на член на научното жури давам положителна оценка на дисертационния труд на Мохамед Бен Али ал-Ноайми за присъждането на образователна и научна степен „Доктор по научната специалност Политология, научно направление 3.3. Политически науки.

10.01.2017г.

Доц. д-р Теодора Калейнска